ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

ГОД ВЫДАННЯ 31-ы
№ 13 (1754) | Аўторак, 12 лютага 1963 года | Цана 4 кап.

У ГЭТЫМ НУМАРЫ

ШТО ХВАЛЮЕ БІБЛІЯТЭКАРА
РАМАН АБ МІНСКІМ ПАДПОЛЛІ
ЛІТАРАТУРА—ШКОЛА—ВЫХАВАННЕ
АНКЕТА ДРУЖБЫ І ЯДНАННЯ

НАСУСТРАЧ ВЫБАРАМ У САВЕТЫ

Бібліятэкі, клубы, палацы культуры ўдзельнічаюць у падрыхтоўцы да выбараў у Вярхоўны Савет БССР і мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных. Рэдакцыя звярнулася да работнікаў некаторых культасветустаноў, нашых няштатных карэспандэнтаў. Яны паведамілі нам...

САЛІГОРСК — Мы шукаем новыя формы культасветработы, — расказвае мастацкі кіраўнік Дома культуры Р. Лемеш. — Вельмі эфектыўнай аказалася такая форма, як «Канцэрт-лятучка». Ён складаецца з кароткай лекцыі або гутаркі і невялікага канцэрта. Уся праграма працягваецца каля гадзіны. Першыя канцэрты-лятучкі адбыліся ў інтэрнаце будтрэста на заводзе жалезабетонных вырабаў.

Запланаваны вечары моладзі. Адзін з іх адбыўся гэтымі днямі. Для маладых выбаршчыкаў была прачытана лекцыя «Перадавыя людзі вытворчасці — дастойныя кандыдаты ў дэпутаты». Яе прачытаў дырэктар Дома культуры Л. Сурнін. Хутка адбудуцца яшчэ два вечары. У гэтым месяцы запланавана канферэнцыя чытачоў па кнізе «Трывожнае шчасце» І. Шамякіна.

БАБРУЙСК — У чытальнай зале гарадской бібліятэкі падрыхтавана картатэка выбарчай літаратуры, складзены рэкамендацыйныя спісы мастацкіх твораў. Пры гарадскім кінатэатры пачаў працаваць пункт выдачы кніг,—паведамляе нам загадчыца чытальнай залы Г. Мішына.

ГОМЕЛЬ Наш няштатны карэспандэнт В. Сямёнаў паведамляе:

— Мнагалюдна ў гэтыя зімовыя вечары ў Палацы культуры завода «Гомсельмаш». Адпачыць пасля працоўнага дня сюды прыходзяць не толькі камбайнабудаўнікі і члены іх сем'яў, але і жыхары заводскага раёна. Кожны з наведвальнікаў знаходзіць сабе тут занятак па душы. Адны глядзяць кінафільмы, другія слухаюць цікавую лекцыю або ўдзельнічаюць у дыспуце, трэція чытаюць часопісы, газеты, знаёмяцца з літаратурнымі выстаўкамі. Зараз у агітпункце арганізаван куток «Усё для агітатара».

У ім ёсць вялікі выбар палітычнай літаратуры, ёсць кнігі з серыі «Бібліятэчка агітатара», альбомы з матэрыяламі аб справах і лепшых людзях завода, разнастайныя даведнікі. Аб гэтым паклапаціліся супрацоўнікі бібліятэкі Палаца культуры.

Днямі выбаршчыкам раздадзены абанементы на наведванне лекторыяў «Атэістычнага выхавання», «Мастацтва належыць народу», «Лекторый маладога рабочага», якія працуюць у Палацы культуры.

Добра абслугоўваюць выбаршчыкаў удзельнікі мастацкай самадзейнасці Палаца. Яны ўжо некалькі разоў выступалі з канцэртамі на сцэне Палаца культуры.

СЛУЦК Да тэлефона падышоў мастацкі кіраўнік ГДК Ул. Жлукценка. Ён расказаў:

— Ігар Волкаў, Анатоль Жогла, Валя Кірзева, Анатоль Раманчук, Ніна Абаленская—найбольш актыўныя ўдзельнікі самадзейнасці гарадскога Дома культуры. Яны і склалі асноўнае ядро агітбрыгады, якая будзе абслугоўваць канцэртамі выбаршчыкаў раёна. Гэтымі днямі першы раз выедзем у Старыя Дарогі. Запрасілі нас і ў Нясвіж. Туды выязджаем на гэтым тыдні. У складзе агітбрыгады — спевакі, танцоры, інструменталісты. Найбольш багаты рэпертуар у танцораў. Яны пакажуць беларускія, рускія, украінскія, венгерскія і румынскія танцы.

МІНСК Па-святочнаму аформлены сёння дамы культуры, клубы, бібліятэкі. Кніжныя выстаўкі, фотавітрына, дыяграмы і іншыя матэрыялы адлюстроўваюць дасягненні Савецкага Саюза і Беларускай ССР у галіне прамысловасці, сельскай гаспадаркі, культуры, навукі і тэхнікі. У многіх бібліятэках і клубах для маладых выбаршчыкаў праводзяцца розныя мерапрыемствы.

Так, нядаўна ў агітпункце, размешчаным у Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. І. Леніна, маладыя выбаршчыкі сустрэліся з артыстам Тэатра імя Я. Купалы М. Яроменкам. На адной з апошніх сустрэч перад выбаршчыкамі выступіла пісьменніца А. Васілевіч, якая расказала аб новых творах беларускай літаратуры.

Фундаментальная бібліятэка імя В. Бялінскага арганізавала вялікую кніжную выстаўку.

У бібліятэцы імя М. Астроўскага Заводскага раёна да паслуг наведвальнікаў створаны стол давядак.

НАВАГРУДАК — Культасветработнікі раёна праводзяць лыжную эстафету, прысвечаную выбарам, — гаворыць загадчык раённага аддзела культуры С. Пахіленка.—Удзельнікі эстафеты наведалі Усялюбскі сельскі Дом культуры, Вераскаўскі сельскі клуб, Любчанскі гарадскі Дом культуры і дапамаглі гэтым установам арганізаваць наглядную агітацыю. Удзельнікі эстафеты наведаюць пяцьдзесят населеных пунктаў раёна.

Нядаўна ў гарадскім парку культуры і адпачынку горада адбылося свята зімы. Тут былі арганізаваны гульні, катанні на лыжах, каньках, атракцыёны. У свяце прынялі ўдзел звыш трох тысяч выбаршчыкаў.

Агітпункт 10-га выбарчага ўчастка г. Мінска, які размешчаны ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, праводзіць вялікую работу сярод выбаршчыкаў. Студэнты кансерваторыі ўжо далі некалькі канцэртаў, прачыталі рад лекцый на розныя тэмы.

На здымку — група агітатараў студэнтаў кансерваторыі (злева направа): А. Юшкевіч, Г. Юшкевіч, Э. Макарава, Я. Мацэвіч, Н. Пазнякова, А. Дземчанка, В. Светларусаў.

Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

НА ЛЕНІНСКУЮ ПРЭМІЮ

В. СЯРОЎ. З ЛЕНІНЫМ.

ВЕЧАР МАЛАДЫХ ПАЭТАЎ

Па прапанове чытачоў масавая бібліятэка № 1 Кастрычніцкага раёна г. Мінска правяла ў інтэрнаце 4-га будаўнічага трэста літаратурны вечар «Галасы маладых».

Кароткі агляд маладой беларускай паэзіі зрабіў А. Лойка. Затым выступілі паэты Г. Бураўкін, А. Ставер, К. Цвірка і Ю. Свірка. Яны гаварылі аб сваіх планах на будучае, чыталі новыя вершы. Вечар прайшоў цікава.

А. БЯЛЬКЕВІЧ.

ВЫСТУПЛЕННІ АРТЫСТАЎ

Артысты сталічных тэатраў частыя госці на агітпунктах і выбарчых участках. Нядаўна артысты Тэатра оперы і балета выступілі з канцэртам перад выбаршчыкамі ў клубе імя Дзяржынскага. У канцэрце прынялі ўдзел артысты Т. Ніжнікава, В. Давыдаў, Н. Давыдзенка, І. Савельева, В. Міронаў і іншыя.

У агітпункце Беларускага інстытута праектавання дарог артысты Тэатра юнага гледача паказалі ўрыўкі са спектакляў «На хвалях Серабранкі», «Чырвоныя чарцянята» і інш. Яны выступілі таксама з чытаннем твораў савецкіх пісьменнікаў.

АБАНЕМЕНТНЫ КАНЦЭРТ

«Выбраныя сімфанічныя творы П. Чайкоўскага і савецкіх кампазітараў» — чарговы абанементны канцэрт, наладжаны Беларускай дзяржаўнай філармоніяй. Сімфанічны аркестр БССР, якім дырыжыраваў І. Астроўскі (Кіеў), Акадэмічная капэла пад кіраўніцтвам Р. Шырмы з удзелам саліста Я. Фліера выканалі творы П. Чайкоўскага, А. Хачатурана, Г. Вагнера.

КІНАТЭАТР «ЮБІЛЕЙНЫ»

Новы шырокаэкранны кінатэатр «Юбілейны» пачаў працаваць у Полацку. Ён разлічаны на 410 месц. У мінулым годзе працоўныя Полацка адзначалі 1100-годдзе горада. У гонар гэтай знамянальнай даты і названы новы кінатэатр.

ПРА АКСАМІТАВЫЯ ШТОРЫ І РАГАТЫЯ ФІКУСЫ

С. ГЕРУС, мастак

Я хаджу па фае Мінскага кінатэатра «Спартак» і чакаю пачатку сеанса. Міжволі звяртаю ўвагу на наглядную агітацыю, разглядаю шматлікія вітрыны і стэнды, прыглядаюся да карцін і лозунгаў, што вісяць на сценах. Хаджу і думаю...

Музыкантам, вядома, непрыемна слухаць, калі які-небудзь блазнюк барабаніць па клавішах фартэпіяна. Штосьці падобнае адчуваю і я, гледзячы на непрафесіянальнае, безгустоўнае «афармленне» ўстановы культуры.

Мы прыходзім у Палац культуры, клуб ці кінатэатр для таго, каб адпачыць. Усё тут павінна радаваць вока савецкага чалавека, прыносіць яму асалоду, прыемнасць.

Афармленне інтэр'ера грамадскіх памяшканняў з'яўляецца часткай нашай культуры, культуры нашага народа. Асабліва гэта датычыцца ўстаноў культуры—кінатэатраў, клубаў, тэатраў, музеяў і г. д. Яны павінны быць імі ў самым поўным сэнсе гэтага слова, павінны, як кажуць, задаваць тон. На жаль, тон гэты часта выхоўвае пачуццё не прыгажосці, а безгустоўшчыны. Прыкладам можа служыць хоць бы інтэр'ер таго ж кінатэатра «Спартак». Агульнаму ўражанню дапамагае і сама архітэктура будынка кінатэатра — вельмі ўжо старамодная, мяшчанская, каланадна-купецкая. Калоны зараз, вядома, разбураць не будзеш, а вось аформіць інтэр'ер па-сучаснаму ўсё ж можна было б. Гледзячы ж на стэнды з надпісамі «Майстры савецкага кіно» або на «манументальныя пано», што стаяць у нішах супраць сходаў, цяжка паверыць, што ты ў сталічным кінатэатры, у горадзе, дзе ёсць мастакі-прафесіяналы.

Збіраючыся пісаць гэты артыкул, я спецыяльна абышоў амаль усе кінатэатры і клубы Мінска. Я ведаў, што афармленне ўстаноў культуры ў нас як след яшчэ не наладжана, але, шчыра кажучы, тое, што ўбачыў, мяне па-сапраўднаму засмуціла і абурыла.

Інтэр'ер, як і адзенне чалавека, цесна звязаны з яго жыццём. У ім чалавек праводзіць нямала свайго часу, і кожны ў той ці іншай ступені ўпрыгожвае яго, робіць яго больш зручным, утульным, прывабным — у залежнасці ад свайго густу і матэрыяльных магчымасцей. У наш час вельмі шпаркімі тэмпамі ідзе жыллёвае будаўніцтва, і цяжка знайсці чалавека, хто, перасяляючыся ў новую кватэру, не быў бы звязаны з праблемамі афармлення інтэр'ера.

За апошнія гады павысіліся нашы эстэтычныя крытэрыі. Мы адчуваем патрабаванне часу, разумеем, што шукаць прыгажосць трэба не ў празмернай пышнасці, а ў прастаце і мэтазгоднасці. Добра разумеючы гэта, мы імкнёмся ствараць вакол сябе такое прадметнае акружэнне, якое б адпавядала і ўтылітарнаму свайму прызначэнню, і задавальняла б нашы эстэтычныя запатрабаванні. Сучасны інтэр'ер — гэта значыць больш зручнасці, прастаты, разумнасці і прыгажосці.

Бываючы ў кіно ці тэатры, Палацы культуры ці клубе, даводзіцца бачыць, як многа памылак і недахопаў дапушчана ў іх планіроўцы і афармленні і як многа сродкаў і матэрыялаў выкінута на вецер. Правільна, мы былі вымушаны будавацца як мага хутчэй. І ўсё ж не зусім маюць рацыю тыя, хто сцвярджае, што не было часу задумвацца над афармленнем пабудаванага, над тым, як лепш спланаваць тое ці іншае памяшканне. Прычына, думаецца мне, у іншым: у тым, што людзі, якія ажыццяўлялі гэтую справу, валодалі дрэнным густам, няправільна разумелі функцыянальнае і эстэтычнае прызначэнне таго ці іншага інтэр'ера або будынка наогул.

Зараз, вядома, не будзеш перапланоўваць інтэр'ер, скажам, Палаца культуры прафсаюзаў у Мінску, не будзеш выкідаць скульптуры, што на карнізе ў яго танцавальнай залі, ці саскрабаць рэльефны арнамент і іншую безгустоўную лепку са сцен. Нельга, бадай, выкідваць і шматтонную люстру, што вісіць у клубе імя Дзяржынскага. Але я часта ўсё ж лаўлю сябе на думцы, што мне хочацца ўзяць кусачкі і перакусіць тыя запыленыя, зробленыя пад бронзу ланцугі, якімі мацуецца гэтая шматтонная люстра да столі. Я пазнімаў бы і цёмныя аксамітавыя шторы з вокнаў клуба будтрэста № 1, а вокны расшырыў бы, каб туды палілося святло і зазірнула на поўную волю сонца. Гэтае «агрэсіўнае» пачуццё не пакідае мяне і ў прыёмнай стаматалагічнай паліклінікі, што на праспекце імя Леніна, і ў атэлье мод, што па вуліцы Леніна, і ў кінатэатры «Зорка». І, думаецца, справа не ў маім суб'ектыўным гусце, не ў маёй асабістай непрыязнасці да запыленых штораў і рагатых фікусаў.

На будаўніцтва грамадскага памяшкання, напрыклад, клуба ці кінатэатра, грошы выдаваліся з адной кішэні, а пасля, калі аб'ект быў гатовы, на яго афармленне грошы браліся з другой, але таксама дзяржаўнай, кішэні. Часта справа гэтая давяралася людзям, якія лічылі, што самая прыгожая карціна, якую можна павесіць на сцяну, гэта безгустоўная копія шышкінскіх мядзведзяў, а самы прыгожы матэрыял, якім можна занавесіць акно, гэта аксаміт.

Вось так, прыкладна, і фармаваўся наш інтэр'ер. Справа гэтая настолькі ўкаранілася, стала традыцыяй, што пераладжвацца зараз даволі цяжка. У многіх выпадках трэба пачынаць, як кажуць будаўнікі, «з нуля». Трэба, у прыватнасці, пачаць у рэспубліцы падрыхтоўку мастакоў-спецыялістаў па інтэр'еру. Яны павінны мець вышэйшую спецыяльную адукацыю, валодаць густам, павінны быць крыху і архітэктарамі, і інжынерамі, ведаць гісторыю мастацтва — карацей кажучы, павінны быць мастакамі ў самым шырокім сэнсе гэтага слова.

Зараз мы маем нямала прыкладаў сапраўды мастацкага афармлення інтэр'ераў грамадскіх памяшканняў. Можна спаслацца на кафэ і гасцініцу «Нерынга» ў Вільнюсе, кінатэатр «Расія», кафэ «Маладзёжнае», «Аэліта», Палац піянераў у Маскве, Кіеўскі аўтавакзал і г. д. Інтэр'еры гэтых будынкаў ствараліся высокакваліфікаванымі майстрамі-мастакамі. Напрыклад, аўтарамі вільнюскага кафэ «Нерынга» з'яўляюцца браты Насвіцісы. Гэта сапраўдныя майстры сваёй справы, выпускнікі Вільнюскага мастацкага інстытута. Дарэчы, у прыбалтыйскіх рэспубліках усе мастацкія інстытуты выпускаюць такіх спецыялістаў, і Прыбалтыка ў гэтых адносінах ідзе ўперадзе іншых рэспублік нашай краіны.

На жаль, у Мінску я не магу назваць ніводнага інтэр'ера, які можна было б параўнаць з названымі вышэй інтэр'ерамі Масквы, Вільнюса, Кіева. І справа, відаць, у тым, што наш тэатральна-мастацкі інстытут да гэтага часу не рыхтаваў спецыялістаў такога профілю. Пакуль што ён выпускаў толькі спецыялістаў станковай графікі, жывапісу ці скульптуры. Іх творы ў лепшым выпадку могуць быць прадстаўлены на мастацкай выстаўцы або закуплены музеем. Больш таго, непасрэдна па спецыяльнасці станковага мастацтва займаюцца адзінкі, астатнія ж выконваюць заказы ў мастацка-афарміцельскіх майстэрнях пры Мастацкім фондзе БССР — інакш кажучы, працуюць не па спецыяльнасці. Бо ніхто з тых, хто лічыцца ў штаце майстэрань, не мае спецыяльнай адукацыі, напрыклад, мастака-афарміцеля, мастака па інтэр'еру, па вітрынах, мастака па тэкстылю і г. д. У большасці з іх — агульная мастацкая адукацыя, а часта яе і зусім няма.

У наш час выяўленчае мастацтва настолькі пранікла ў жыццё, настолькі звязана з асобнымі яго бакамі, што проста немагчыма абысціся без мастакоў вузкай спецыяльнасці. Мастак-жывапісец можа напісаць партрэт ці пейзаж, але зрабіць эскіз тэкстылю, каб выканаць па ім на камвольным камбінаце матэрыял на касцюм, не можа, бо не ведае тэхналогіі ткацтва; мастак-графік можа добра праілюстраваць кнігу, але не зможа зрабіць светлавую шыльду для кафэ ці магазіна.

Вось таму трэба неадкладна перагледзець сістэму падрыхтоўкі мастакоў у нашай рэспубліцы. Перш за ўсё трэба, на маю думку, пачаць падрыхтоўку мастакоў па інтэр'еру і архітэктараў-мастакоў. Мы рыхтуем архітэктараў у політэхнічным інстытуце. Але гэта — архітэктары-будаўнікі. Нам жа патрэбны і архітэктары-мастакі, і рыхтаваць іх трэба, думаецца, у мастацка-тэатральным інстытуце. Гэтую праблему, дарэчы, вырашыць вельмі проста. У нашых суседзяў-літоўцаў справа гэтая пастаўлена так: пры Каўнаскім політэхнічным інстытуце рыхтуюцца архітэктары-будаўнікі, а пры Вільнюскім мастацкім інстытуце — архітэктары-мастакі. Нам, відаць, трэба рабіць тое ж самае.

Трэба неадкладна патурбавацца аб тым, каб справа афармлення нашых грамадскіх інтэр'ераў была вынесена з патоку-самацёку. Трэба, каб праекты новых будынкаў устаноў культуры і іншых грамадскіх памяшканняў, праекты афармлення інтэр'ераў абавязкова абмяркоўваліся грамадскасцю. Неабходна наладжваць выстаўкі архітэктурных праектаў з шырокім абмеркаваннем. Неабходна таксама павысіць адказнасць галоўнага мастака горада (дарэчы, хто ў Мінску займае гэтую пасаду?) за мастацкае афармленне інтэр'ераў клубаў, кінатэатраў, дамоў культуры, музеяў і іншых грамадскіх памяшканняў, за прыгажосць нашых вуліц, сквераў і паркаў. Гэта самае датычыцца і нагляднай агітацыі. Трэба, каб нашы ўстановы культуры не толькі ўнутрана, але і знешне, сваімі архітэктурай і інтэр'ерамі былі таксама праваднікамі мастацкага густу і высокай культуры.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю: АД ЗАСНАВАННЯ—ГОД ТРЫЦЦАТЫ

Беларускаму дзяржаўнаму ордэна Леніна Вялікаму тэатру оперы і балета ў 1963 годзе спаўняецца трыццаць гадоў. Чым будзе азнаменаваны памятны год, якія новыя спектаклі ўбачыць глядач? Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» звярнуўся з гэтым пытаннем да кіруючых работнікаў тэатра. Вось што яны адказалі.

Д. СМОЛІЧ,
мастацкі кіраўнік, галоўны рэжысёр тэатра.

— Асноўнай задачай тэатра з'яўляецца стварэнне нацыянальнага рэпертуару, увасабленне на сцэне вобразаў сучаснікаў, прапаганда класічнай спадчыны. Над вырашэннем гэтай задачы калектыў настойліва працуе.

За тры дзесяцігоддзі ў тэатры склаліся свае багатыя традыцыі. Адной з найбольш плённых з іх трэба лічыць сумесную работу з кампазітарамі над стварэннем новых нацыянальных опер і балетаў. Можна назваць «Дзяўчыну з Палесся», «Яснае світанне», «Калючую ружу», «Мару» і іншыя творы, якія ўпершыню ўбачылі свет на нашай сцэне. Новыя пастаноўкі мы рыхтуем сумесна з кампазітарамі і сёлета. Пра іх раскажа галоўны дырыжор тэатра Леў Уладзіміравіч Любімаў.

Л. ЛЮБІМАЎ,
галоўны дырыжор.

— Гледачы цёпла прынялі оперу Ю. Семянякі «Калючая ружа» і балет Я. Глебава «Мара». Гэтыя творы пакінулі прыкметны след у жыцці тэатра. Далейшым крокам наперад для нас павінна з'явіцца пастаноўка новых твораў беларускіх кампазітараў, прысвечаных сённяшняму дню. Я маю на ўвазе, перш за ўсё, балет Г. Вагнера «Святло і цені», прэм'ера якога адбудзецца ўжо ў гэтым месяцы.

З творчасцю Г. Вагнера нашы гледачы знаёмы па балеце «Падстаўная нявеста». Мяне як музычнага кіраўніка новага спектакля радуе растучае майстэрства кампазітара. У «Святле і ценях», лібрэта якога напісана М. Алтуховым па матывах рамана П. Броўкі «Калі зліваюцца рэкі», ідзе барацьба двух светаў — свету святла і розуму са светам цемрашальства і фанатызму. Дынамічная сутычка старога з новым — асноўная тэма балета. Ярка, на мой погляд, намаляваў Г. Вагнер вобразы галоўнай герaіні Анежкі і яе бацькі. На народным матэрыяле пабудаваны танцы. Назаву «Маладзёжны», «Латвійскі», «Рускі карагод». Запамінаюцца таксама два адажыо герояў, беларускі танец.

У мінулым сезоне ў нас ішоў балет Я. Глебава «Мара». Поспех балета натхніў кампазітара на стварэнне лірыка-камічнай оперы «Твая вясна».

Я. Глебаў — кампазітар творча актыўны. Я веру, што ён яшчэ нямала цікавага напіша для нашага тэатра. Створаная ім зараз опера незвычайная па жанру. У ёй ёсць элементы драматургічнага дыялогу, эстрадныя нумары. Але ў цэлым музычная мова аўтара свежая, меладычная і, галоўнае, самабытная.

Хто яшчэ піша для тэатра? Кампазітар Л. Абеліёвіч рыхтуе балет па сцэнарыі М. Алтухова. Украінскі кампазітар І. Польскі, аўтар дзіцячай оперы «Церам-церамок», якая ідзе ў нашым тэатры, піша па лібрэта А. Бачылы оперу «Брэсцкая крэпасць».

Я хацеў бы сказаць некалькі слоў пра важную падзею ў жыцці тэатра — прыход у трупу новых таленавітых выканаўцаў. У «Рыгалета», «Дэмане» нашы гледачы пазнаёміліся з заслужаным артыстам РСФСР І. Сарокіным, у «Кармен», «Аідзе», «Тосцы»— з Зіновіям Бабій. У тэатр прынята Нэлі Ткачэнка — лаўрэат Усесаюзнага конкурсу вакалістаў імя Глінкі 1962 года. Трэба адзначыць і дэбют маладой артысткі Людмілы Златавай.

Д. СМОЛІЧ.

— Мне застаецца расказаць пра другія творы, якія будуць пастаўлены ў нас сёлета. Класічная спадчына будзе прадстаўлена операмі «Атэла» Дж. Вердзі, «Арэстэяй» С. Танеева, «Снягурачкай» М. Рымскага-Корсакава, творчасць савецкіх кампазітараў—балетам А. Хачатурана «Спартак» і операй А. Сандлера «Сабака на сене».

«Атэла» лічыцца адной з вяршынь творчасці Дж. Вердзі. Дух оперы, яе праблемы шмат у чым сугучныя нашаму часу, складаным праблемам XX стагоддзя.

«Атэла» з поспехам ідзе на сцэнах многіх тэатраў. У красавіку геніяльны твор італьянскага кампазітара ўбачаць мінскія гледачы. Адна з выканаўцаў партыі Дэздэмоны — заслужаная артыстка рэспублікі Т. Шымко ў бліжэйшы час едзе ў творчую камандзіроўку ў Італію. Артыстка будзе займацца ў Міланскай оперы і, мы спадзяёмся, здолее ўнесці ў выкананне сваёй ролі новыя цікавыя фарбы.

Як вядома, Вердзі адмовіўся ад першага акта шэкспіраўскай трагедыі, каб засярodзіць усю ўвагу на абмалёўцы характараў герояў. Мастак спектакля заслужаны дзеяч мастацтва А. Дулеўскі строга трымаецца задумы кампазітара. Афармленне оперы абяцае быць лаканічным і выразным.

У канцы года мы паставім оперу С. Танеева «Арэстэя». Твор гэты быў незаслужана забыты. Апошні час ён ставіўся ў 1917 годзе. З перапіскі С. Танеева з сябрамі, з Пятром Ільічом Чайкоўскім вядома, што аўтар пагаджаўся з заўвагамі аб некаторай расцягненасці твора, аб неабходнасці «ўдыхнуць жыццё» ў сцэнічнае дзеянне. Смерць перашкодзіла С. Танееву ўнесці папраўкі. У новай сцэнічнай рэдакцыі оперы будуць зроблены змены, якія збіраўся зрабіць кампазітар. Спадзяёмся, што «Арэстэя» трывала ўвойдзе ў рэпертуар тэатра.

Няма патрэбы даказваць, якой цікавай будзе работа над «Снягурачкай». Вядома, што паэтычны твор А. Астроўскага прыцягнуў увагу двух вялікіх рускіх кампазітараў—П. Чайкоўскага і М. Рымскага-Корсакава. Апошні лічыў «Снягурачку» самай любімай сваёй операй.

Кампазітар А. Сандлер напісаў для нас вясёлую оперу на сюжэт камедыі Лопэ дэ Вега «Сабака на сене». Спектакляў па творах вялікага іспанскага драматурга да гэтага часу ў оперным рэпертуары не было. Нам здаецца, творчасць Лопэ дэ Вега заслугоўвае «музычнага прачытання». У оперы можна будзе цікава выкарыстаць магчымасці нашага творчага складу. Ставіць оперу малады рэжысёр Ю. Ужанцаў.

Балет «Спартак» А. Хачатурана будзе апошняй нашай прэм'ерай у сезоне. Аб ёй скажуць галоўны балетмайстар і галоўны мастак.

А. АНДРЭЕЎ,
галоўны балетмайстар.

— Балет «Мара» Я. Глебава быў першым беларускім балетам на сучасную тэму. У «Святле і ценях» знойдуць працяг пошукі тэатра па шляху стварэння высокамастацкіх твораў, прысвечаных нашай рэчаіснасці.

«Святло і цені» — гэта гісторыя пра вялікае, нясутрымнае каханне. Але ўжо ў самой назве балета «запраграміравана», як сказалі б фізікі, яго асноўная ідэя. Цудоўнаму свету нашай моладзі з яе высокімі імкненнямі ў спектаклі процістаўлены цёмны свет рэлігійных фанатыкаў. Адпаведна складаецца і мова балета. Паэтычныя сцэны з жыцця моладзі мы вырашаем сродкамі класічнага танца, арганічна злітага з элементамі народнага. У рэзкім кантрасце з пластыкай і харэаграфіяй маладзёжных сцэн знаходзіцца гратэскавая мова танцаў цемрашалаў, пабудаваных на сінкапіраваных рытмах, экзальтаваных рухах.

У тэатры стала традыцыяй штогод праводзіць агляды творчасці моладзі. Сёлета маладыя выканаўцы рыхтуюць да аглядаў праграму з аднаактовых мініяцюр. У яе ўвайшлі «Шапеніяна», «Іспанскае капрычыо» Рымскага-Корсакава, рад дробных нумароў. Лепшыя мініяцюры, а, магчыма, і ўся праграма будуць уключаны ў канцэртны рэпертуар.

За апошні час значна палепшылася работа над павышэннем прафесіянальнага ўзроўню маладых выканаўцаў. Карыснымі, у прыватнасці, былі сустрэчы з майстрамі Ленінградскага балета,

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Працоўныя рэспублікі даўно палюбілі выступленні Народнага ансамбля песні і танца Гомельскага Палаца культуры імя Ул. І. Леніна. Сярод актыўных удзельнікаў гэтага таленавітага самадзейнага калектыву і работніца абласнога бібліятэчнага калектара камсамолка Святлана Пінчанка. Вось ужо сем гадоў яна паспяхова спалучае працу на вытворчасці з выступленнямі ў народным ансамблі.

Фота Ч. МЕЗІНА. (БЕЛТА).

МУЗЫЧНЫ ЛЕКТОРЫЙ

Пры Радашковіцкім Доме культуры ўжо больш месяца працуе музычны лекторый. За гэты час працоўныя праслухалі лекцыі на тэмы: «Народныя песні», «Музыка ў жыцці Ул. І. Леніна», «Інструменты сімфанічнага аркестра» і іншыя. Пасля лекцый адбываюцца канцэрты. Так пасля лекцыі «Як слухаць музыку» ўдзельнікі лекторыя з цікавасцю праслухалі канцэрт аркестра баяністаў пад кіраўніцтвам Г. Жыхарава.

В. ПЯСЕЦКІ.

З АРЫФМОМЕТРАМ ЗА ЧЫТАЧОМ

Прачытаў я артыкул Н. Андрэевай «Лоцманы кніжнага мора» («Літаратура і мастацтва» № 4 за 11 студзеня г.г.) і задумаўся. Слушную заўвагу робіць аўтар наконт работы бібліятэкара. Так, сапраўды, вельмі мала часу застаецца ў яго для чытання кніг. На рабоце, безумоўна, чытаць няма калі. Вольнага ад працы часу ў бібліятэкара столькі ж, колькі і ў іншых людзей. Нават — менш, бо канферэнцыі чытачоў, літаратурныя вечары і сустрэчы праводзяцца, як правіла, пасля працоўнага дня. Акрамя ўсяго, кожны бібліятэкар яшчэ і агітатар. Мае ён і іншыя грамадскія даручэнні.

А ісціна між тым застаецца ісцінай: бібліятэкар павінен быць начытаным, павінен добра разбірацца ў літаратуры па ўсіх галінах ведаў, павінен ведаць кніжны фонд як свае пяць пальцаў.

Што ж рабіць? Гэтае пытанне даўно турбуе работнікаў бібліятэк. Дзе-нідзе нават робіцца тое-сёе для таго, каб прапагандыст кнігі быў, як кажуць, на вышыні.

Так, у Магілёўскай абласной бібліятэцы імя Ул. І. Леніна два разы на месяц, па пятніцах, збіраюцца ўсе бібліятэкары горада. Тут яны маюць магчымасць праслухаць кароткія інфармацыі аб міжнародным становішчы, аб тым, што новага ў жыцці нашай краіны і за мяжой адбылося за апошнія два тыдні, паведамленні аб новых кнігах. Прысутныя робяць тэматычныя агляды кніг.

У некаторых раённых бібліятэках Магілёўскай, Віцебскай і іншых абласцей робяць і так. Кожны бібліятэкар бярэ дадому пэўную кнігу і чытае. У вызначаны дзень і час у бібліятэцы збіраюцца ўсе супрацоўнікі і кожны па чарзе расказвае коратка аб прачытаным. Відавочны выйгрыш і ў часе, і ў ведах. А галоўнае тое, што бібліятэкар, які ўдзельнічае ў такіх субяседваннях, лепш арыентуецца ў кніжным багацці, хутчэй можа параіць чытачу патрэбную кнігу.

Для сельскіх бібліятэкараў субяседванні і агляды літаратуры праводзяцца, звычайна, у час чатырохдзённых семінараў работнікаў культуры раёна.

Галоўнае ж, думаецца, не ў тым, якую форму выбраць для таго, каб пазнаёміць бібліятэкара са зместам кнігі, а ў тым, як вызваліць яго ад розных другарадных спраў, якія ён яшчэ даволі часта павінен выконваць. Вось таму мне і хочацца пагаварыць пра больш беражлівыя адносіны да рабочага часу бібліятэкара. Бо толькі пры гэтай умове прапагандысты кнігі здолеюць сур'ёзна заняцца вывучэннем кніжных скарбаў.

Як жа праходзяць цяпер сем гадзін рабочага часу бібліятэкара? Калі б хто-небудзь прасачыў за гэтым з хранометрам, то аказалася б, што 40, а то і ўсе 60 працэнтаў часу ідзе на планаванне, улік і складанне справаздач. Дзіўна? На жаль, гэта сапраўды так. Кожная бібліятэка павінна мець гадавы, квартальны і месячны планы работы, прычым у некалькіх экземплярах. Так, сельская бібліятэка адзін экземпляр плана трымае ў сябе, другі пасылае ў аддзел культуры раёна. У некаторых раёнах па экземпляру таго ж плана патрабуюць сельвыканком і раённая бібліятэка. Планы ж гэтыя пішуцца ад рукі, бо сельскі бібліятэкар, як правіла, пішучай машынкі не мае.

На гэтым «планаванне» не канчаецца. Бібліятэка павінна мець яшчэ план (і таксама ў двух-трох экземплярах) бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва. Да гэтага можна дадаць яшчэ і так званыя масавыя мерапрыемствы (па сутнасці, тыя ж планы): скажам, падрыхтоўка да выбараў, да вясенне-летніх палявых работ, да знамянальных дат.

А ці патрэбна ўся гэтая пісаніна? Думаецца, для карысці справы варта было б зменшыць хоць колькасць экземпляраў гэтых планаў. Раённаму аддзелу культуры, напрыклад, дастаткова мець толькі гадавы план работы бібліятэкі. Месячныя планы можна наогул не пасылаць туды — няхай ён будзе толькі ў бібліятэцы, для самога загадчыка. А ад квартальных планаў варта, бадай, адмовіцца зусім, як гэта зроблена ў маскоўскіх бібліятэках.

Або возьмем абавязацельствы. Іх два: за званне «Бібліятэкі выдатнай работы» і «Сацыялістычныя абавязацельствы». Няўжо нельга іх аб'яднаць і ў адным з пунктаў указаць, што бібліятэка змагаецца за званне бібліятэкі выдатнай работы? Да апошняга ж часу бібліятэкары пішуць два асобныя абавязацельствы — так патрабуе дырэктыва. І зноў-такі робіцца гэта ў некалькіх экземплярах!

А колькі часу адбірае ў бібліятэкара ўлік! Кожная бібліятэка павінна мець спіс усіх сем'яў, якія жывуць у зоне яе дзеяння, картатэку жыхароў, якія працуюць, з адзнакай, якой яшчэ бібліятэкай яны карыстаюцца. Сапраўды, як жартуюць самі бібліятэкары, даводзіцца ганяцца з арыфмометрам ледзь не за кожным жыхаром. Сем'і растуць, людзі (асабліва ў горадзе) часта мяняюць месца жыхарства,—паспрабуй штодня ўлічваць гэтыя змены. Ды і навошта? Даведацца, хто чытае, а хто не? У гэтым могуць памагчы агітатары. Якая бібліятэка лепш працуе? Для гэтага толькі варта параўнаць, у якой з іх на сто жыхароў большая колькасць чытачоў.

Між іншым, зрабіць гэта прапануюць самі бібліятэкары. А вось адмяніць штогодні «перапіс» насельніцтва смеласці не хапае, на ім настойваюць упраўленні і аддзелы культуры.

Шмат гадоў назад нехта даў указанне запісваць у сшытак назву кожнай кнігі, што дэманструецца на кніжнай выстаўцы. Бібліятэкары даўно заўважылі, што гэта не дае ніякіх станоўчых вынікаў: толькі дарэмна марнуецца час. Некаторыя з іх адмовіліся,—лепш гэтым часам пагутарыць з чытачом. Іншыя ж па-ранейшаму перапісваюць у тоўстыя сшыткі кнігу за кнігай.

Вельмі марудна ўкараняецца ў практыку бібліятэчнай работы так званая «малая механізацыя». Час ужо мець у кожнай раённай, гарадской і пасялковай бібліятэцы пішучую машынку. У многіх сельскіх і клубных бібліятэках няма нават штэмпеля з назвай бібліятэкі. Не хапае іншых патрэбных рэчаў, якія б памаглі работніку бібліятэкі вызваліцца ад шматлікай пісаніны, збераглі б яго час.

Многа часу і сродкаў траціць бібліятэкар на афармленне бібліятэчных плакатаў. Напрыклад, у мінулым годзе амаль у кожнай бібліятэцы рукамі бібліятэкараў былі зроблены плакаты, прысвечаныя 80-годдзю з дня нараджэння народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа. А хіба нельга было Дзяржаўнаму выдавецтву выпусціць такія плакаты друкарскім спосабам?

Там-сям патрабуюць ад бібліятэкараў нават канспекты гутарак з чытачамі. Думаецца, што няма патрэбы даказваць, наколькі ўсё гэта лішняе і непатрэбнае.

А колькі часу адбіраюць у бібліятэкара розныя нарады і выклікі да начальства! Асабліва дастаецца сельскаму бібліятэкару, таму, хто жыве і працуе за 30—50 кіламетраў ад раённага цэнтра. Летам можна пад'ехаць на веласіпедзе ці на спадарожнай машыне. А зімою ці ў вясеннюю і асеннюю бездараж? А выклікаў у раён хоць адбаўляй. Чатыры разы на год праводзяцца чатырохдзённыя раённыя семінары культасветработнікаў, штомесяц аднадзённыя нарады, — паспрабуй, падлічы, колькі дзён траціць работнік бібліятэкі. А калі ён яшчэ з'яўляецца сакратаром камсамольскай арганізацыі (дарэчы, гэта даволі часта сустракаецца), то даводзіцца часта-такі выязджаць і ў райком камсамола.

Калі чым можна апраўдаць падобныя выклікі ў раённы цэнтр, дык, бадай, толькі традыцыяй. Калісьці, яшчэ да вайны, было заведзена, каб бібліятэкары штомесячна збіраліся на службовыя нарады-семінары. Даўно ўжо Міністэрства культуры БССР адмовілася ад іх і ўвяло ў сістэму чатырохдзённыя семінары раз у квартал. Аднак у многіх раёнах і дагэтуль не могуць абысціся без штомесячных нарад. Ледзь толькі пачынаецца якая-небудзь кампанія ці нават проста ўказанне вырашыць нейкую чарговую задачу—і ў бібліятэку ляціць загад (тэлефонны званок): з'явіцца на нараду. Няўжо на месцы сакратары пярвічных партыйных арганізацый не ведаюць, як накіроўваць работу бібліятэкі? Ведаюць. І часта больш канкрэтна памагаюць, чым раённыя нарады.

Бадай, нікога з вясковых інтэлігентаў так не «апякаюць», як бібліятэкара. Я, напрыклад, не ведаю такога выпадку, каб школу ці амбулаторыю закрывалі ў рабочы час толькі таму, што нехта некуды выклікае іх работнікаў. Бібліятэкар жа гэта вымушаны рабіць вельмі часта: звоняць з раённага цэнтра ці сельсавета. Больш таго, закрыць бібліятэку часам мае права і старшыня калгаса.

І яшчэ аб адным, думаецца, важным пытанні. Чытаць ці не чытаць у рабочы час бібліятэкару кнігі—пытанне спрэчнае. А вось наконт таго, каб бібліятэкар пачынаў свой рабочы дзень з прагляду свежых нумароў газет і часопісаў, не можа быць розных меркаванняў: вядома, ён павінен гэта рабіць! Безумоўна, прагляд гэты будзе беглым, для арыентацыі—мінут 10—15. Думаецца, што зусім нядрэнна, калі чытач разгортвае газету і звяртае ўвагу на загалоўкі, падкрэсленыя чырвоным ці сінім алоўкам,—гэта бібліятэкар зрабіў паметкі, якія матэрыялы найбольш важныя.

Жыццё настойліва патрабуе больш уважлівых адносін да працы бібліятэкара, больш беражлівага стаўлення да яго рабочага часу. Неабходна памагчы яму стварыць такія ўмовы, каб кожны бібліятэкар працаваў па прынцыпу: усё для чытача!

В. АРЦЕМ'ЕЎ,
метадыст Магілёўскай абласной бібліятэкі імя Ул. І. Леніна.

ШЧЫРЫЯ СЯБРЫ КНІГІ

Пісьменніца Лідзія Арабей, калі працавала над аповесцю «Мера часу», прыходзіла на гадзіннікавы завод, прыглядалася да жыцця і працы нашага калектыву. У выніку гэтых назіранняў і з'явілася яе новая кніга.

Зразумела, што цікавасць да твора Лідзіі Арабей была сярод нашых рабочых надзвычай вялікая. Заводская бібліятэка набыла некалькі экземпляраў гэтай аповесці. Па прапанове савета сяброў кнігі, які працуе пры нашай бібліятэцы, мы правялі канферэнцыю чытачоў з удзелам аўтара і рэдактара Белдзяржвыдавецтва В. Нікіфаровіча.

На канферэнцыі выступіла восем чалавек. Чытачы дзяліліся думкамі.

Гэтая канферэнцыя чытачоў — адно з многіх мерапрыемстваў, што праводзіць бібліятэка па прапагандзе мастацкай літаратуры. Калектыўна чыталі, пасля абмяркоўвалі рабочыя завода зборнік вершаў П. Броўкі «А дні ідуць...», удастоены Ленінскай прэміі. Чытачы нашай бібліятэкі сустракаліся з паэтам Генадзем Бураўкіным. Уважліва слухалі яны і даклад Івана Шамякіна аб шляхах развіцця беларускай савецкай літаратуры.

Каля дзвюх тысяч чытачоў мае наша бібліятэка. Сярод іх многія актыўна чытаюць творы беларускіх пісьменнікаў. «Векапомныя дні» М. Лынькова, «Людзі на балоце» І. Мележа, «За годам год» і «Вясеннія ліўні» Ул. Карпава, раманы І. Шамякіна ніколі не залежваюцца на паліцах.

Савет сяброў кнігі выпускае насценную газету «Голас чытача». У яе нумарах мы змяшчаем водгукі чытачоў на новыя кнігі, паведамляем, якая літаратура паступіла ў бібліятэку.

З. МАРОЗАВА,
загадчыца бібліятэкі Мінскага гадзіннікавага завода.

Прыемнае знаёмства

Дзяржаўны ансамбль песні і танца Казахскай ССР упершыню наведаў нашу рэспубліку. Цёпла віталі гледачы Мінска артыстаў Цаліннага краю. У вялікім канцэрце былі выкананы казахскія, рускія, беларускія, малдаўскія песні і танцы.

КІНО

ДАРУЙЦЕ, НЕ ХВАЛЮЕ

Калі мастак звяртаецца да тэм і вобразаў далёкага або нядаўняга мінулага, паўтарэнне «пройдзенага» ўжо выключаецца. Беручы ў рукі новую кнігу, ідучы на тэатральную або кінапрэм'еру, мы чакаем, што яны скажуць нам нешта новае, прыадкрыюць нязведаны яшчэ куток хоць і вельмі знаёмай нам, але невычэрпнай гісторыі. Часта чытач ці глядач не памыляецца. Успомнім «Трэцюю ракету» Васіля Быкава, «Сасну пры дарозе» Івана Навуменкі, кінафільмы «Іванава дзяцінства» і «На сямі вятрах». Гэтулькі ўжо створана мастацкіх твораў пра Вялікую Айчынную вайну, а вось аўтары знайшлі сваё адметнае слова, і гэтым самым узбагацілі чытача і гледача.

Са спадзяваннямі і надзеямі ідзе глядач і на кінафільм «Вуліца малодшага сына». Асаблівую цікавасць, вядома, выклікаў новы фільм у нашай рэспубліцы. Ён жа пастаўлен студыяй «Беларусьфільм», якая ў апошнія гады вельмі рэдка радавала ўзроўнем сваёй творчасці.

А з матэрыялам, на якім ставіўся фільм, гледачы добра знаёмыя. Галоўны герой фільма Валодзя Дубінін — керчанскі піянер, смелы партызанскі разведчык, юны герой Вялікай Айчыннай вайны! Гэтае імя авеяна легендай, яно стала сімвалам смеласці, мужнасці, адданасці Радзіме.

Жыў у прыморскім горадзе хлопчык, хадзіў у школу, захапляўся палётамі Валерыя Чкалава і сам запускаў у блакітнае неба склееныя з паперы і дрэва лёгкакрылыя планеры, ездзіў з бацькам на рыбалку і ніяк не мог пасябраваць з граматыкай. Для яго было вельмі проста спусціцца на звязаных прасцірадлах з другога паверха на зямлю або зрабіць яшчэ што-небудзь «гераічнае» з пункту гледжання хлапечага ўяўлення.

Вялікае жыццё чакала хлопчыка. Ды надышла вайна. І разам з дарослымі ў дзень, калі на старажытныя керчанскія вуліцы ступіў каваны фашысцкі бот, Валодзя Дубінін спусціўся ў каменаломні, стаў партызанам. Захопнікі блакіравалі ўсе выхады, але смелы партызанскі разведчык прабіраўся скрозь пасты і калючы дрот, прыносіў у штаб каштоўныя звесткі, папярэджваў таварышаў аб бядзе. Гэтак жа мужна, як жыў, і загінуў юны разведчык, разам з савецкімі байцамі выратоўваючы замураваных у каменаломнях партызан, сваіх сяброў.

І вось цяпер у Керчы, дзе нарадзіўся і жыў Валодзя Дубінін, ёсць вуліца, школа і дзіцячая бібліятэка яго імя. Пра яго, сына матраса-камуніста, пісьменнікі Леў Касіль і Макс Паляноўскі напісалі аповесць «Вуліца малодшага сына». Па іх жа сцэнарыі ставіўся і фільм.

Матэрыял вельмі багаты. Дададзім яшчэ да гэтага, што ў артыстаў былі вельмі добрыя кансультанты — сведкі і ўдзельнікі тых падзей. Заслужаны артыст БССР П. Пекур, які працаваў над вобразам партызанскага важака, пазнаёміўся з былым камандзірам падземнага атрада С. Лазаравым. Дзядзя Яша—Якаў Маркавіч Манто—мог даць любую кансультацыю выканаўцу ролі кухара артысту Р. Філіпаву. Юлія Львоўна, настаўніца, якая вучыла Валодзю Дубініна, шчыра здзівілася, убачыўшы выканаўцу ролі яе дачкі Святланы: мінская школьніца Таня Крэсік на дзіва была падобная на Святлану. Умовы для стваральнікаў фільма, як бачым, былі выключныя.

І ўсё ж фільм (рэжысёр-пастаноўшчык Л. Голуб) атрымаўся далёкі ад дасканаласці. Праўда, сын маскоўскага шафёра Саша Корнеў бліснуў талентам, раскрыў многія рысы характару адважнага керчанскага піянера Валодзі Дубініна. Але стварыць паўнакроўны вобраз Саша не мог. І яму, і астатнім выканаўцам яўна не хапала іграцага матэрыялу... Нейкі дужа бедны, звужаны, будзённы атрымаўся сюжэт фільма. Ён не насычаны падзеямі. Адчуваюцца паспешлівасць, недапрацоўка, павярхоўнасць. У выніку фільм не хвалюе, а асобныя эпізоды нават выклікаюць прыкрасць і нездаволенасць гледача.

Калектыў самадзейных акцёраў Дома культуры Магілёўскага завода штучнага валакна рыхтуе да пастаноўкі п'есу Кандрата Крапівы «Хто смяецца апошнім». Ролю Гарлахвацкага выконвае старшы такелажнік завода Іван Глямжа, Зёлкіна — памочнік апаратчыка цэлафанавага цэха Аляксей Парфёненка. Вы іх бачыце на рэпетыцыі (злева — А. Парфёненка).

Фота К. ОСІПАВА.

Па-першае, няўжо керчанскія партызаны былі такія пасіўныя? У фільме пасля першай вылазкі, калі загінуў камандзір, яны адседжваюцца ў каменаломнях і цярпліва чакаюць, пакуль немцы палезуць да іх, каб выкурыць. На паверхню ніхто, акрамя Валодзі Дубініна і яго сябрука Вані Грыцэнкі, не вылазіць. А сама сцэна бою! Зрабіўшы пралом, немцы, як чарада бараноў, гуртам палезлі пад партызанскія кулі. Ну, і, вядома, снапамі валіліся направа і налева. Хоць фільм і прызначаны для дзяцей, ды ўсё ж трэба ведаць меру. Навошта падманваць малых і сцвярджаць, быццам ворагі — круглыя дурні, а нам усё лёгка давалася. Маўляў, мы шапкамі закідвалі фашыстаў.

А гэтая сцэна разгрому явачнай кватэры, адкуль вяліся тэлефонныя перагаворы з партызанамі. Ну, хто гэта паверыць, што тэлефонны апарат быў знойдзены ў такіх абставінах! Пакоі разгромлены, шыбы павыбітыя, і афіцэр, які і прыйшоў сюды на хвіліну, раптам змерз і загадаў здрадніку распаліць у печы. Ды гэта ж усё «прывязана за хвост», як і тое, што адразу ж быў прыведзены збіты да паўсмерці і скрываўлены стары падпольшчык, каб яго вуснамі выманіць партызан з каменаломні. Надта ўжо танны і прымітыўны прыём!

Не абышлося і без бравады. Успомнім, як Валодзя Дубінін апошні раз выбраўся на паверхню. Немцы ў паніцы кінулі калядны стол, ёлку, нават вопратку. Што ж, так было. Але калі раптам на вуліцы з'яўляецца вялікі атрад матросаў, вы насцярожваецеся. Ды не магло так быць на вайне. Ідуць, бы на парадзе, зброя па-паходнаму, бравы камандзір наперадзе, хоць тут жа мы бачым, як высаджваецца наш дэсант і густа рвуцца нямецкія снарады.

У фільме не адчуваецца свяшчэннай нянавісці да ворага. Пад канец падземнага бою партызаны злавілі здрадніка. Жывым даўся ў рукі. І вось суд. Як бы можна ярка зрабіць гэтую сцэну! Якія думкі і пачуцці можна выклікаць у гледачоў! А тут суд праходзіць неяк шэра, непрыкметна. Ролю здрадніка выконвае народны артыст БССР З. Стома. Мы яго ведаем як вельмі таленавітага акцёра, які стварыў нямала цудоўных вобразаў. А тут яму не далі ні дзеяння, ні слоў. Паспрабуй у такіх умовах стварыць вобраз. Гэтак жа сама няма чаго рабіць П. Пекуру ў ролі камандзіра атрада Лазарава, В. Грудзініну (Грыцэнка), Жэню Бандарэнку (Ваня) і іншым артыстам.

Як ні цяжка і сумна рабіць гэткае заключэнне, але сказаць трэба шчыра і адкрыта: у фільме «Вуліца малодшага сына» няма ні людзей, ні падзей.

Чаму так атрымалася? І ці варта было ехаць здымаць фільм на бераг Чорнага мора, калі ў Беларусі многа сваіх піянераў-герояў, партызанскіх разведчыкаў, падрыўнікоў? Тым больш, што яшчэ да пачатку работы над фільмам у рэспубліканскім друку гаварылася аб немэтазгоднасці паездкі.

На «Беларусьфільме» ў апошні час многае змянілася, прыйшлі новыя кадры, намечаны цікавыя справы. Творчыя планы ў беларускіх кінематаграфістаў добрыя. Дык будзем спадзявацца, што «Вуліца малодшага сына» — апошняя слабая рэч, выпушчаная студыяй.

Б. СТРАЛЬЦОЎ.

Хутка верціцца алмазны дыск. Люба Магер падносіць да яго крыштальную вазу і ледзь дакранаецца ёю да паверхні дыска. Успыхвае лёгкі дымок і на паверхні вазы астаецца рыска. Потым яшчэ адна і яшчэ. Праз якія паўгадзіны на вазе — цудоўны карунак філіграннай работы. Відаць, памылкова некаторыя лічаць прафесію алмазчыцы звычайнай, падобнай на многія іншыя спецыяльнасці. Алмазчыца на шклозаводзе — гэта мастак высокай кваліфікацыі, праца якой стаіць поруч з ювелірным майстэрствам.

Вось такім спецыялістам і з'яўляецца алмазчыца шклозавода «Нёман» Люба Магер. Наш пазаштатны карэспандэнт М. Васілеўскі сфатаграфаваў Л. Магер за работай.

Сярод кніг

ВЫПРАБАВАННЕ

Анатоль ШАЎНЯ

Пасля XX з'зда партыі цікавасць літаратуры да тэмы Вялікай Айчыннай вайны як бы нарадзілася нанава. Пісьменнікі сталі больш удумліва, з вышынь сённяшняга часу пераасэнсоўваць складаны жыццёвы матэрыял, які раней нярэдка падаваўся спрошчана, а часам і аднабакова. Раманы А. Адамовіча «Вайна пад стрэхамі» і І. Навуменкі «Сасна пры дарозе», напрыклад, у многім па-новаму раскрылі гераізм звычайнага савецкага чалавека, што праявіўся ў барацьбе з ворагам, узнялі новыя пласты жыццёвай праўды.

Востра сучасны падыход мастака да рэчаіснасці—можа, у меншай ступені, чым у названых вышэй раманах—адчуваецца і ў кнізе Уладзіміра Карпава «Нямігі крывавыя берагі». Як гаворыцца ў анатацыі выдавецтва, гэта — «твор аб трагічным і разам з тым гераічным ваенным лёсе Мінска, яго ролі ў разгортванні партызанскага руху, аб усенароднасці гэтага руху». Ужо сам факт, што пісьменнік звярнуўся да складанага, мала даследаванага нашай літаратурай гістарычнага матэрыялу, выклікае цікавасць.

Ул. Карпаў імкнецца паказаць не толькі падзеі тых векапомных дзён, не толькі **што** адбывалася, але і растлумачыць, асэнсаваць, **як** гэта адбывалася і **чаму**, прасачыць шляхі, якія прыводзілі людзей у лагер барацьбітоў, вызначалі іх месца ў барацьбе.

Аўтар пераканальна даводзіць, што не ўсё было гладка і лёгка ў тых умовах, не ўсё было ясна і пэўна нават для людзей адданых і сумленных, якія адразу вызначылі свае адносіны да вайны. Першыя няўдачы, арышты, вялікае асабістае гора ў першыя дні вайны цяжка падзейнічалі на інжынера Дзіміна. Ён разгубіўся, пачаў задумвацца над тым, ці не перачакаць колькі часу. Потым прабіраецца з прыгатаваным пашпартам у гета, каб вывесці адтуль жонку Дору. І мы адчуваем, што гэта — не толькі страх за жыццё, але, галоўным чынам, рыса характару, якая ў адказны момант можа прывесці да памылкі. Як разважае пра яго Шарупіч, «Дзімін будзе дзейнічаць, калі пераканаецца, што іначай нельга. У ім жыла і яшчэ жыве патрэба, каб хто-небудзь абавязкова кіраваў ім, падказваў, што рабіць, разбіваў бы здрадлівыя надзеі». І калі Дзімін пераконваецца, «што іначай нельга», ён прымае ўдзел у дыверсіях, пасля становіцца камісарам партызанскага атрада.

Аўтар паказвае, што ў тых умовах нельга было змагацца ў адзіночку, поспех барацьбы вырашала сувязь з масамі, з народам. І гэта добра адчувае Дора, якая адмаўляецца пакінуць гета, бо ведае, што яна патрэбна там, што яе парада, спагадлівае слова, сама прысутнасць неабходны людзям, якія пачалі губляцца пад цяжарам нечалавечых здзекаў і гвалту.

Ул. Карпаў паказвае шмат эпізодаў з жыцця і барацьбы акупіраванага горада: жахлівыя будні гета, якое жыло пад пастаяннай пагрозай пагромаў і дзікіх расправаў, — і ўсё ж змагалася, арганізоўвалася, адпраўляла людзей у партызанскія атрады, ратавала ад знішчэння і галоднай смерці дзяцей; аперацыі падпольшчыкаў, якія наладжвалі дыверсіі на прадпрыемствах і чыгунцы, дапамагалі выводзіць людзей, здабывалі зброю і каштоўныя звесткі для партызан, выкрывалі і знішчалі здраднікаў. Дзеянне ў рамане пачынаецца з таго часу, калі падполлю быў нанесены цяжкі ўдар: арыштаваны многія падпольшчыкі, загінулі ад рукі гестапа лепшыя кіраўнікі. Але барацьба не спыняецца. Тыя, што засталіся, ідуць да Міхала Шарупіча, аднаго з кіраўнікоў падполля, аднаўляюць сувязі, рыхтуюцца да новых боек.

Пісьменнік раскрывае сувязі гарадскога падполля з партызанамі, малюе карціну сапраўды ўсенароднай барацьбы, якая ахоплівае і гарады, і вёскі, і ў баку ад якой ніхто не можа стаяць. Тут узнікаюць акрэсленыя вобразы камандзіраў і партызан. Вось Зімчук, камісар партызанскага атрада, а потым брыгады, удумлівы і здольны партыйны кіраўнік, які лепш за ўсіх разумее складанасць барацьбы, неабходнасць дысцыпліны і арганізаванасці ў змаганні з моцным ворагам. Нават Воранаў — кадравы камандзір, чалавек валявы, гарачы і смелы, які прывык камандаваць людзьмі, — адразу адчувае павагу да яго і прыслухоўваецца да яго парад. Сакратар райкома да вайны, Зімчук умее пераканаць чалавека, умее знайсці патрэбнае слова і ў радасці, і ў цяжкую хвіліну. Аўтарытэт Зімчука ў многім дапамагае пераадолець партызанскую стыхію, стварыць дысцыплінаваную, баяздольную армію народных мсціўцаў.

Аўтар і тут не хавае складанасці барацьбы, паказвае пэўныя адмоўныя бакі арганізацыі партызанскага руху. Цікавы ў гэтым сэнсе вобраз Рунца, камандзіра аднаго з атрадаў, які з-за асабістай крыўды не падпарадкаваўся агульнаму рашэнню і пачаў дзейнічаць асобна ад брыгады. Падбухтораны падхалімамі і здраднікамі, ён адмаўляецца падтрымліваць сувязь з Зімчуком і Воранавым, ідзе з імі на прамы канфлікт; хваравітае самалюбства замінае яму ўбачыць у гэтым небяспеку. У выніку ён ставіць пад удар людзей, робіцца зброяй у руках правакатара. Аўтар слушна даводзіць, што пакаранне такіх, як Рунец, — няўмольны закон барацьбы. Рунец паказаны глыбока, псіхалагічна пераканальна. Ён — не здраднік, і ў мірны час, бадай, мог бы быць неблагім кіраўніком (ён і кіраваў да вайны заводам).

Вайна, — вядома, суровае выпрабаванне людзей, і тут нават такія бяскрыўдныя, на першы погляд, недахопы, як недысцыплінаванасць, дробязная амбіцыя, самаўлюбёнасць прыводзяць да непапраўных вынікаў, каштуюць цяжкіх ахвяр. Нам шкада Рунца, чалавека, безумоўна, адданага, які страціў у вайну сям'ю і шчыра ненавідзіць акупантаў. І горка, што ён не можа адолець свой характар і павінен загінуць так бязглузда і недарэчна. Шкадуе яго і Зімчук, чалавек, па сутнасці, вельмі цывільны, спагадлівы і чулы да людзей; але ён, а разам з ім і чытач, разумее, што вайна патрабуе прынцыповасці і рашучасці, яна не дае часу на перавыхаванне, і Рунца трэба пакараць, каб ліквідаваць рунцоўскую анархію і выратаваць людзей. Аўтар глыбока раскрывае псіхалогію Рунца, жыццёва і пераканальна паказвае яго пакутлівыя роздумы, яго складаную барацьбу з самім сабой, у якой перамешваюцца самыя разнастайныя адценні пачуццяў, — і жаданне ахвяраваць сабой для агульнай справы, цяжкае разуменне віны, і вострая нязгода з тым, што яго могуць расстраляць, адчу-

АД ЗАСНАВАННЯ—ГОД ТРЫЦЦАТЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

мастацтвазнаўцамі, творчыя камандзіроўкі артыстаў у Маскву. Намаганнямі педагога-балетмайстра заслужанай артысткі РСФСР Н. Стукалкінай для кардэбалета наладжваюцца заняткі па характарнаму і класічнаму танцах.

Калектыў балета многа заняты ў прэм'ерах гэтага сезона: «Заручынах у манастыры», «Джакондзе», «Кето і Катэ». Вялікая роля адводзіцца балету ў рыхтуемых да пастаноўкі спектаклях «Снягурачка» і «Арэстэя». У новай сцэнічнай рэдакцыі ставім мы другі акт «Лебядзінага возера».

Але асноўнай работай у другой палове сезона будзе для нас балет А. Хачатурана «Спартак». Музыка балета, удастоеная Ленінскай прэміі, вызначаецца складанымі рытмамі, эмацыянальнасцю, гэта адзін з манументальных твораў апошніх гадоў. Балет з поспехам ідзе ў Рызе, Адэсе, Ерэване, наш глядач пазнаёміцца з ім упершыню.

Я. ЧАМАДУРАЎ,
галоўны мастак.

— Як у мастака ў мяне сваё бачанне будучых прэм'ер.

У «Святле і ценях» мы ўсяляк імкнёмся падкрэсліць публіцыстычны пачатак, смела ідзём на абагульненні.

Сцэна малення, напрыклад, павінна была адбывацца ў наглуха зачыненым доме. Мы прапанавалі перанесці яе на паляну, у цэнтры якой пастаўлены крыжы. Змяркаецца, цені ад крыжоў паступова засланяюць усё навокал. Павольна ўзнімаецца дыск месяца, але і ён нагадвае аблічча нейкага сектанцкага прарока. Ад рэальнага свету хутка нічога не застаецца. Дзіка трасуцца ў шалёным танцы фанатыкі...

Такое афармленне, няхай і некалькі ўмоўнае, пазбаўленае бытавых падрабязнасцей, памагае глыбей раскрыць ідэю спектакля, выявіць варожасць сіл, якія сталі на шляху герояў да шчасця.

Зусім іншых вырашэнняў патрабуе «Снягурачка». Вясеннюю казку Астроўскага ўпершыню афармляў В. Васняцоў. У розных пастаноўках з таго часу вар'іравалі так ці інакш яго эскізы. Але для В. Васняцова было характэрна некаторае любаванне старажытнасцю, яго вабіла маляўнічасць старажытнага рускага адзення, асаблівасці архітэктуры. Нам жа хочацца падкрэсліць у легендзе матывы любві да роднай зямлі, да цудоўнай рускай прыроды.

І трэцяя работа — «Спартак». Не, не пампезны, знешні бок жыцця рабаўладальніцкага Рыма прыцягвае мастака да гэтага твора. Хочацца аднавіць карціну легендарнага паўстання рабоў, карціну масавага подзвігу ў імя свабоды. Драматызм падзей, іх гераічна-рамантычная афарбоўка — вось тая аснова, на якой, на мой погляд, павінна будавацца афармленне спектакля.

У нейкай меры «Спартаку» блізкая па афармленню «Арэстэя». І тут падзеі адбываюцца ў глыбокай старажытнасці, і тут канкрэтны, і разам з тым умоўны, гістарычны фон. Нам блізкія гуманістычныя ідэалы твора, ідэі перамогі дабра і справядлівасці, якія прыцягнулі да трылогіі Эсхіла Танеева.

Ф. ЖЫГАЛАЎ,
дырэктар тэатра

— У юбілейным годзе перад тэатрам стаіць рад складаных задач на шляху ўмацавання сувязей з гледачом. Я хацеў бы спаслацца на вопыт нашых летніх гастролей у Волгаградзе. Горад гэты не пакрыўджаны тэатрамі, тут выступалі Вялікі тэатр СССР, Свярдлоўская і Саратаўская оперы. І ўсё ж валгаградцы з цікавасцю сустрэлі наш калектыў. Мы далі ў горадзе дзесяткі канцэртаў, з перавышэннем выканалі фінансавы план. Поспеху тэатра ў многім садзейнічала вялікая работа па арганізацыі гледача. Многае з гэтага гастрольнага вопыту мы цяпер прымяняем і дома. У прыватнасці, сёлета будзе значна павялічана колькасць выязных мерапрыемстваў, пашырана геаграфія паездак. Нядаўна, напрыклад, мы ставілі спектаклі ў Баранавічах, Слуцку, канцэрты — у Гомелі. У лютым два канцэрты будуць дадзены ў Калінінградзе. Колькасць выездаў павялічыцца да васьмі ў месяц.

Аднак у некаторых пытаннях нам патрэбна дапамога, перш за ўсё, з боку гарадскіх улад. Многія гледачы скардзяцца, што ім цяжка трапіць у тэатр, асабліва дрэнна дабірацца дадому пасля спектакля. Скаргі справядлівыя. Тэатр знаходзіцца ў баку ад транспартных магістраляў. Некалькі разоў мы ўзнімалі перад гарадскім Саветам пытанне аб пераносе канчатковага прыпынку некаторых аўтобусаў з Плошчы 8-га сакавіка да тэатра, аб стварэнні каля нас стаянкі таксі, хоць бы на гадзіны заканчэння спектакляў. Але нашы захады поспеху не мелі. Пытанне між тым так або інакш вырашыць давядзецца...

Тэатру — трыццаць гадоў ад заснавання. Трыццаць гадоў — узрост сталасці. У нас цяпер такі калектыў, што яму па плячу любыя задачы. Як мы з імі справімся, хай скажуць нашы прэм'еры.